

https://vue.gov.ua/Цивільний_кодекс_Франції

4. Гербільський Г.Ю. Участь українського народу в війні 1812 р. // Український історичний журнал. 1962. №5

Місаренко Олексій

(м. Миколаїв)

ГОЛОСИ ПРО СКОРОПАДСЬКОГО: РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПОГЛЯДІВ У МЕМУАРИСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Поданий історіографічний аналіз життєдіяльності Павла
Скоропадського*

При дослідженні певних історичних подій та явищ історична наука прибігає до спогадів сучасників і учасників тих подій. В цих умовах мемуарна література, як форма висвітлення історії очима людей, причетних до якихось історичних етапів, стає дуже цінним матеріалом, що дає змогу дослідити і проаналізувати знання та досвід автора, почути їх думки та враження у ході тих чи інших подій в історії людства.

Доволі цікавим при вивченні мемуарної літератури доби Української Держави Павла Скоропадського є те, що значна кількість мемуаристів ділилися своїми працями через деякий час закінчення подій, через те, щоб дати повну характеристику побаченого через призму життєвого досвіду та об'ємного обсягу знань.

Взагалі можна виокремити дві головні групи мемуаристів: через складну ситуацію всередині Української держави та поза її межами, сформувалися ті, хто напряду мав відношення до її розвитку та діяльності, та ті, хто вставав на пряму конфронтацію з нею та мусили давати певну оцінку функціонуванню такому державному утворенню.

До першої групи належать українські політичні діячі, союзники та прихильники гетьманату, що намагалися донести суть тих чи інших подій для долі держави. В споминах людей цієї групи дуже часто зустрічається критика та ідеалізація у переміжку, адже нібито досконала Українська Держава не могла так просто програти протистояння за долю України. Як і основоположники ідеї Гетьманату так і її прибічники у своїх працях намагалися прояснити причини невдачі такої кампанії й надалі захищати свої ідеї та переконання. До списку представителів такої групи відносять завжди П. Скоропадського [1; 2], Д. Дорошенка [3], В. Липинського [4], В. Зеньківського [5], М. Могилянського [6], Д. Донцова [7], Є. Чикаленка [8].

Соціалістичне крило, як опоненти влади, в своїх напрацюваннях висвітлюватиме подібну картину. Вони мусили вказувати як на причини успіху

«путчу» 29 квітня 1918 року, так і на позитивні зрушення політики Скоропадського у сферах освіти, культури, соціальної політики. До когорти таких мемуаристів відносять В. Винниченка [9], П. Христюка [10], Є. Коновальця [11], М. Ковалевського [12], М. Омеляновича-Павленка [13], Ю. Тютюнника [14], І. Фещенко-Чепівського [15], В. Андрієвського [16], В. Кучабського [17], І. Мазепи [18], М. Шаповала [19], Н. Короля [20], В. Петріва [21], О. Греківа [22]; західноукраїнських політиків Л. Цегельського [23], М. Лозинського [24], К. Левицького [25] тощо.

Іншою ж групою мемуаристів були особи, які безпосередньо не впливали на події Української революції, хоча взаємодіяли з його процесом. Звичайно, це геополітичні сили того часу, які значно вирішували долю Української держави: Німецька імперія, більшовицька Росія та представителі білого(білогвардійського) руху. Всі ці сторони розглядали Українську Державу, її верховну владу та інші інститути як можливий інструмент для поширення свого впливу та вирішення власних бажань та прагнень. Ставлення до гетьманської верхівки збоку з їх боку було відмінне один від одного: німці, встановивши «окупаційний режим» на українських землях, доволі зручно себе почували; більшовики та білогвардійці ж ворожнечо сприймали такий перехід подій. Проте, такі відносини дають змогу дослідити більш об'єктивно явища та осіб при вивченні історії Гетьманської держави. Хіба що більшовицько-радянські праці не можна до кінця раціонально оцінити через те, що партія просто не дозволяла доносити істину в широкі маси (В. Аверін [26], О. Альошин [27], Г. Калита [28], М. Майоров [29]). А взагалі до таких авторів мемуарів ми можемо зарахувати представників білогвардійського руху А. Денікіна [30], В. Гурка [31], М. М'якотіна [32], П. Краснова [33], Г. Ліхтенбергського [34], згадки про минуле німецького політика та генерала-квартирмейстра Е. Людендорфа [35], міністра ЗС(зовнішніх справ) Австрії О.Черніна [36], посла Фінляндії Г. Гумеруса [37] тощо.

Беручи до уваги зазначене вище, можна встановити значиму актуальність дослідження історичного періоду саме за допомогою мемуарної літератури, при цьому роблячи порівняння з іншоджерелами. На мою думку, такий підхід дасть змогу більш ретельно та чітко розглянути період Гетьманату Павла Скоропадського. При розкритті теми мемуаристика як слід допоможе з'ясувати тогочасну ситуацію очима «друзів і ворогів», союзників та супротивників, бачення різних політичних сил на ті події і, звичайно, виділити головних осіб та розкрити «дилетантів», які висвітлювали події неякісно або взагалі подавали неправдиву інформацію, регулюючись при оцінці деякою упередженістю.

Література

1. Скоропадський П. Спомини / Павло Скоропадський. К.: Україна, 1992. 112 с.
2. Скоропадський П.П. Спогади, кінець 1917 - грудень 1918 / Павло Петрович Скоропадський. К. Філадельфія, 1995. 492 с.

3. Дорошенко Д. І. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 рр.) / Дмитро Іванович Дорошенко. К.: Темпора, 2007. 272 с.
4. Липинський В. Повне зібрання творів, архівів, студій. Т.6: Політологічна секція: Кн. 1. Листи до братів – хліборобів: Про ідею і організацію українського монархізму / В'ячеслав Липинський. К. –Філадельфія, 1995. – 470 с.
5. Зеньковський В. Пять месяцев у власти (15 мая – 19 октября 1918 г.). Воспоминания. – М.: Крутицкое патриаршее подворье, 1995. 238 с.
6. Могилянський Н.М. Трагедия Украины (Из пережитого в Киеве в 1918 году) / Н.М. Могилянський / Архив русской революции. М.: Терра. Политиздат, 1991. Т. 11. С. 74–105.
7. Донцов Д. Рік 1918, Київ. / Дмитро Донцов. К.: Темпора, 2002. 208 с.
8. Чикаленко Є. Щоденник (1918-1919). / Євген Чикаленко. К.: Темпора, 2011. 424 с.
9. Винниченко В. Відродження нації / Володимир Винниченко. К.: Вид-во політичної літератури, 1990. Ч.3. 542 с.
10. Христюк П. Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 рр. / Павло Оникійович Христюк. К.: Академкнига, 2011. Т. 3-4. 354 с.
11. Коновалець Є. Спомини й уваги / Євген Коновалець / Історія січових стрільців. К.: Україна, 1992. С. 287-346.
12. Ковалевський М.М. При джерелах боротьби. Спомини, враження. Рефлексії / Микола Миколайович Ковалевський. – Інсбрук: Накладом Марії Ковалевської. 1960. 717 с.
13. Омелянович-Павленко М.В. Спогади командарма (1917-1920) / Михайло Володимирович Омелянович-Павленко. К.: Темпора, 2007. 608 с.
14. Тютюнник Ю. Записки генерал-хорунжого / Юрко Тютюнник. К.: Книга Роду, 2008. 312 с.
15. Феценко-Чопівський І.А. Хроніка мого життя: Спогади міністра Центральної Ради та Директорії / І.А. Феценко-Чопівський. - Житомир: КВО Житомирський вісник, 1992. 142 с.
16. Андрієвський В. З минулого. - Т.2. Від Гетьмана до Директорії. Берлін: Накладом «Українського слова», 1923. 262 с.
17. Кучабський В. Від первопочинів до Проскурівського періоду / Василь Кучабський / Історія січових стрільців. К.: Україна, 1992. С. 12-201.
18. Мазепа І. Україна в огні й бурі революції, 1917-1921.: Спогади: в 3 т. / І. Мазепа. Мюнхен: Прометей, 1950. Т. 1: Центральна Рада, Гетьманщина, Директорія. 209 с.
19. Шаповал М. Гетьманщина і Директорія: спогади / М. Шаповал. - Нью-Йорк: Булава, 1958. 126 с.
20. Король Н. Як Павло Скоропадський став гетьманом України (Уривок з споминів) / Н. Король. Нью-Йорк, 1967. 23 с.
21. Петрів В. Військово-історичні праці. Спомини / В. Петрів / упоряд. В. Сергійчук. К.: Поліграфкнига, 2002. 640 с.

22. Греков А.П. Переговоры украинской директории с французским командованием в Одессе в 1919 году (1918-1919 гг. на Украине) / А.П.Греков // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 2004. № 1-2. С. 137-172.
23. Цегельський Л. Від легенд до правди: Спомини про події в Україні зв'язані з Першим листопада 1918 р. / Лонгин Цегельський. Львів: Свічадо, 2003. 336 с.
24. Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1920 / Михайло Лозинський. Відень: Український Соціологічний Інститут, 1922. 228 с.
25. Левицький К. Великий зрив (До історії української державності від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів). Львів: Червона Калина, 1931. 149 с.
26. Аверин В. Под гнетом австро-германского империализма (1918 г. на Екатеринославщине). Воспоминания / В. Аверин. // Літопис революції. 1928. - № 6. С. 233-272.
27. Альошин О. Останні дні гетьманщини на Миколаївщині // Літопис революції. Харків, 1930. № 3-4. С.33-47.
28. Калита Г. З. 1918 рік на Ніженщині. Уривки із спогадів (осінь 1917 – кінець 1918 р.) / Калита Г. З. // Літопис революції. Харків, 1933. № 1/2. С. 210–224.
29. Майоров М. Из истории революционной борьбы на Украине (1914-1919). К.: Державне видавництво, 1922. –109 с.
30. Деникин А. Очерки русской смуты: Белое движение и борьба Добровольческой армии. Май - Октябрь 1918г. Минск: Харвест, 2002. 464 с.
31. Гурко В.И. Политическое положение на Украине при гетмане / В.И. Гурко / Революция на Украине по мемуарам белых. М. – Л.: Госиздат, 1930. С. 212-221.
32. Мякотин В. Из недавнего прошлого (Отрывки воспоминаний) / Революция на Украине по мемуарам белых / Сост. С.А. Алексеев. М. -Ленинград: Госиздат, 1930. С. 222-297.
33. Краснов П.Н. Всевеликое Войско Донское / Петр Николаевич Краснов / Белое дело. Т. 3. Дон и Добровольческая армия. М.: Голос, 1992. С. 5-209.
34. Лихтенбергский Г. Как началась «Южная Армия» / Архив русской революции.- М.: Терра. Политиздат,1991. Т.8. С. 166-183.
35. Людендорф Э. Мои воспоминания о войне 1914-1918 гг. / Эрих Людендорф. Минск: АСТ Харвест, 2005. 800 с.
36. Чернин О. В дни мировой войны. Воспоминания бывшего австрийского министра иностранных дел. / Оттокар Чернин. М.-Петроград: Госиздат, 1923. 297 с.
37. Гуммерус Г. Україна в переломні часи. Шість місяців на чолі посольства в Києві: Спогади / Г. Гуммерус. К.: Таксон, 1997. 199 с.